

Gross — Geerds: HANDBUCH DER KRIMINALISTIK. — Begründet als „Handbuch für Untersuchungsrichter“ von Hans Gross, 10. völlig neu bearbeitete Auflage von Friedrich Geerds. — Band I. S. XL + 781. J. Schweitzer Verlag. Berlin, 1977.

Још једном се појављује класично дело „Приручник за истражног судију“ које је написао и објавио пре више од осамдесет година пионир и велики мајстор криминалистике свога времена Ханс Грос (Hans Gross, рођ. 1847 — умро 1915. године), чији је научни опус обележио настанак аустријске криминолошке школе¹⁾. Ово значајно дело у потпуности је прерадио и осавременио Фридрих Гердс (Friedrich Geerds) и у овом тренутку предао нам његов први том, с тим да други том можемо очекивати у 1979. год. Проф. Гердс је одлучно повукао и потез који је Грос дуго имао на уму и о њему писао у предговору трећем (1898. г.) и четвртом (1904. г.) издању Приручника, наиме он је више наговештавао него што је оствареио Приручник као систем криминалистике, док нам је Гердс и насловом и систематиком и садржајем презентирао „Приручник криминалистике“ као систем ове дисциплине, сачувавши овом делу све одлике приручника.

Ханс Грос је за живота објавио шест издања свога Приручника (1. изд. 1893. г. — 6. изд. 1913. г.). После његове смрти 7. изд. је припремио за штампу Е. Хеплер (Erwein Höpler) 1922. г., а 8. одн. 9. изд. Е. Зелих (Ernst Seelig) (1. т. 1942. г., 2. т. 1954. г.).

О научном опису Х. Гроса, а посебно о његовом Приручнику чији је коначни наслов био „Приручник за истражног судију као систем криминалистике“ могло би се и требало би много рећи. Но, на овом месту ми бисмо само истакли да се Грос јасно и одређено изборио за реалистичко-психолошко схватање кривичне ствари и да је одлучно наглашавао да криминалистика почиње тамо где кривично право завршава са својим учењем о кривичном делу и кажњавању. Његов појам криминалистике и данас је актуелан и савремен, наиме он је криминалистику дефинисао као учење о реалјама тј. стварним чињеницама кривичног права. Најзад, указаћемо и на место које је он одредио криминалистици у систему кривичних наука. Грос је полазио од криминологије као учења о злочину, да би потом раз

---

1) Ernst Seelig, Lehrbuch der Kriminologie. 2. Auf., Graz 1951, S. 27.

ликовао опште и посебно учење о феноменологији злочина. Под наслов општег учења о феноменологији злочина он је сврставао криминалну антропологију (криминална соматологија и објективна криминална психологија) и криминалну социологију (криминална статистика и социјална криминална психологија), а под наслов посебног учења о феноменологији злочина — криминалистику и субјективну криминалну психологију. Одмах после овога пред нама је и синтеза свих ових дисциплина у размерама криминалне политике из које настају материјално и формално кривично право као и пенологија. Представа о криминалистици као релативно самосталној дисциплини потпуно је јасна.

Проф. Фридрих Гердс је поштовалац Гросовог схватања, он негује његове основне мисли, али иде и властитим путевима у условима и тенденцијама савремене криминалистике. Његова дефиниција криминалистике подсећа на Гроса, али је не бисмо поистоветили са Гросовом дефиницијом. Према Гердсу криминалистика изучава како превентивно тако и репресивно сузбијање криминалитета у стварном животу од стране органа кривичног гоњења²⁾, односно она представља учење о непосредном, репресивном и превентивном сузбијању криминалитета у животној стварности од стране органа кривичног гоњења и њихових сарадника (Приручник, стр. 5). Но, још ће бити говора о дефинисању криминалистике. Сада бисмо да видимо место криминалистике како га је одредио Гердс у систему кривичних наука. Гердсова класификација је напредна, уз разликоване *правних* и *неправних* кривичних наука, док је Гросова вертикална и формира чини нам се дубље сагледавање кривичне проблематике, мада са овим не бисмо желели да Гердсу приговоримо занемаривање реалног и суштинског код кривичног феномена, јер схема може често пута само привидно да остави у сенци трећу димензију посматрања. У правне кривичне науке Гердс је сврстао кривично право (учење о кривичном делу и о правним последицама) и кривично процесно право, а у неправне кривичне науке криминологију у ширем смислу речи (криминологија у ужем смислу речи и криминална педагогија) и криминалистику (Приручник, стр. 16)³⁾.

Речено је да је Гердс преобратио Гросов Приручник у систем криминалистике. Гердсово виђење овог система показује пет великих делова и то: криминалистика као наука и сузбијање криминалитета у току времена; техника кривичних дела; криминална техника, криминална тактика; и организација сузбијања криминалитета. Као новина у погледу систематике појављују се други и пети део. Но, пре сваког даљег разматрања, треба учинити две напомене. Најпре, да се Гердс углавном ограничио на немачку литературу и потом, да је пред нама само први том Приручника, који обрађује прва три дела система.

Први део система коме је Гердс дао наслов „криминалистика као наука и сузбијање криминалитета у току времена“ по правилу представља у криминалистичкој литератури увод одн. *општи* део криминалистике. Тематика овог дела је према Гердсу следећа: појам, предмет и задаци кри-

2) Friedrich Geerds, Die Kriminalität als soziale und als wissenschaftliche Problematik. Tübingen 1965, S. 25.

3) Friedrich Geerds. *op. cit.*, S. 35.

миналистике; њен однос према другим дисциплинама; развој и заједно време стање криминалистике; историјска криминалистика; и статистичко посматрање криминалитета. Ова и оваква тематика је несумњиво прихватљива. Но, до неслагања може доћи у погледу стила и обима код обраде појединих питања. Нека од ових питања ћемо касније додирнути, а овде бисмо примера ради напоменули да нам се чини да је било целесходно и у границама Приручника рељефније и опширније изложити питање превентивне и репресивне криминалистике (Приручник, стр. 7)⁴), а исто тако и из практичних разлога криминалистичке акције било је потребно развити концепцију о хеуристичкој и силогистичкој криминалистици⁵).

Други део је изразита новина у систему криминалистике, што не значи да односна материја није обрађивана у криминалистици. Ову проблематику Грос је назвао „техника извршења злочина“, а ми бисмо повезујући је са криминалном техником рекли да је у питању лице и наличје једне те исте медаље. У коначним размерама посреди је презентирање једног што потпунијег „модус операнди система“. У овом делу Гердс најпре говори уопште о алаткама, средствима и поступцима код извршења кривичних дела, а потом излаже технику појединих кривичних дела, ослањајући се на следећу класификацију: деликти против личности; против имовине; против друштвеног живота; и против државе и њених органа.

Трећи део — криминална техника представља стандардно саставни део система криминалистике. Гердс наглашава да под појмом *криминална техника* подразумева учење о алаткама, помоћним средствима и поступцима потребним за откривање одн. спречавање кривичног понашања. Тако се потврђује малочас изнесена тврдња да *техника кривичних дела* и *криминална техника* представљају лице и наличје једне те исте медаље. Гердс је веома исцрпно изложио задатке и могућности криминалне технике, али ипак остаје отворено питање да ли је на најбољи начин дефинисао криминалну технику. Но, на овом месту ми не можемо ближе разматрати ову проблематику, али ћемо изнети и дефиницију проф. Белкина како бисмо остали на путу тражења што адекватније дефиниције веома сложених и разноврсних садржаја криминалне технике. Према Белкину криминална одн. криминалистичка техника је систем научних поставки и на њима развијених техничких (у најширем смислу речи) средстава, начина и методика, који су намењени прикупљању, истраживању и коришћењу доказа и других мера откривања и предупредивања кривичних дела⁶). Унутарња структура Гердсових излагања криминалне технике показује следеће велике теме: служба идентификације; учење о траговима; поједина криминално-техничка истраживања; и о криминалној техници код појединих кривичних дела. Овде бисмо само додали да је код обраде последње тематике примењена иста класификација кривичних дела као и приликом изучавања технике кривичних дела.

4) Roland Grassberger, Qu'est-ce que la criminologie?

5) Hans Walder, Kriminalistisches Denken. 4. Auf., Hamburg 1975. S. 32.

6) Р. С. Белкин, Курс советской криминалистики. Том I Общая теория советской криминалистики. Москва, 1977, г. 199.

Четврти и пети део представљају садржину другог тома Приручника, те ћемо овде само поменути Гердсово схватање криминалне тактике и дела који носи наслов „организација сузбијања криминалитета”.

Вратимо се питању дефинисања криминалистике, пошто нам се чини да Гердс није у довољној мери истакао извесне елементе ове дисциплине. Својим посредним мишљењем он је на изванредан начин склон да створи шире просторе за рад криминалиста. Међутим, ми бисмо били за један строжији и веома прецизан појам криминалистике, при чему би била наглашена и практикована повезаност криминалистике са другим кривичним дисциплинама уз поштовање поставки и смерница криминалне политике.

Посматрајући Гердсову дефиницију криминалистике, прихватили бисмо из ње појам активних субјеката и шири задатак криминалистичке делатности, али што се тиче предмета и непосредног задатка мишљења смо да их треба ближе и рељефније одредити. Тако бисмо предмет криминалистике свели на реални кривични феномен, односно на стварне чињенице кривичног догађаја и његовог учиниоца док бисмо као непосредни задатак одредили откривање и разјашњење датог дела и учиниоца путем материјалних и других доказа. У средишту рада криминалистике увек ће се наћи извршено или непосредно предстојеће кривично дело и његов учинилац. После овог, у настојању да следимо Гердсов начин изражавања, криминалистику бисмо могли дефинисати као учење о откривању и разјашњењу кривичних дела и њихових учинилаца у размерама стварних чињеница посредством материјалних и других доказа од стране органа кривичног гоњења и њихових помоћника ради репресивног и превентивног сузбијања криминалитета. У науци су присутна многа тражења праве или боље речено најцелисходније дефиниције криминалистике, те ћемо упоређења ради на овом месту навести и дефиницију совјетског криминалисте Белкина. Према њему, криминалистика је наука о законитостима настајања, прикупљања, истраживања, оцене и коришћења доказних средстава и на познавању ових законитости заснованим средствима и методама судског истраживања и спречавања кривичних дела⁷⁾.

За моменат бисмо се још задржали на питању метода криминалистичког сазнања. Гердс је овде на општем плану изнео неколико веома поучних мисли, иако није презентирао једно опште учење о криминалистичкој методологији (Приручник, стр. 22—26), већ се ограничио на излагање методике у систематским деловима криминалистике. У сваком случају ради изучавања ове тематике ми бисмо скренули пажњу на одговарајућа поглавља у совјетској криминалистичкој науци. На овом месту бисмо кратко скицирали методе како их види проф. Белкин. После постављања марксистичког дијалектичког метода као свеопштег научног метода сазнања, Белкин је методе криминалистике сврстао у две велике групе и то: општи методи и посебни методи криминалистике. Групу општих тј. општенаучних метода чине посматрање, мерење, описивање, упоређивање, експеримент, моделирање и математски методи. Што се тиче друге групе, она се дели

7) Р. С. Белкин, *op. cit.*, с. 18.

на властите криминалистичке методе (техничко-криминалистички и структурално-криминалистички методи) и позајмљене методе од других наука (напр. социолошки, физички, хемијски и други методи⁸). Сигурно је да ова тематика тражи темељито и свестрано проучавање.

Очекујући други том Гердсовог дела, желели бисмо да истакнемо да нам је аутор својим Приручником дао капитални прилог савременој криминалистичкој литератури.

Д. В. Димитријевић

---

8) Р. С. Белкин, *op. cit.*, с. 233 — 267.